

Здружение на граѓани „Ромаверзитас“ - Скопје

Проект:

Вклучени и активни млади

Проектот е финансиран од Европската Унија

МЛАДИНСКА СТРАТЕГИЈА НА ОПШТИНА ШУТО ОРИЗАРИ

2020 - 2025

Проектот е финансиран од
Европската Унија

Подготовката на документов е со поддршка од Здружението на граѓани „Ромаверзитас“ – Скопје, во рамките на проектот „Вклучени и активни млади“, одобрен од Младинскиот образовен форум, Центарот за балканска соработка – Љоја и Младинскиот сојуз Крушево, финансиски поддржан од Европската Унија (ЕУ) – ИРА/2017/393-661.

Стратегијата е подготвена од ангажираните експерти:
Проф. д-р Софија Арнаудова и м-р Срџан Амет

СОДРЖИНА

Листа на скратеници

1. Предговор.....	6
2. Вовед и методологија.....	9
3. Профил на Општината и млади.....	11
4. Визија до 2025	15
5. Вредности	15
6. Стратешки приоритетни области и цели	16
7. Актери во спроведување на Стратегијата	23
8. План за следење и оценување на Стратегијата	25
9. Финансиски план	27
10. Користена литература	34

ЛИСТА НА СКРАТЕНИЦИ

ОШО –	Општина Шуто Оризари
PCM –	Република Северна Македонија
ЕУ –	Европска Унија
ЕЛС –	Единица на локалната самоуправа
ЛМС –	Локален младински совет
ООУ –	Основно општинско училиште
СОУ –	Средно општинско училиште
НВО –	Невладина организација
З –	Здружение
ИО –	Иницијативен одбор
МСОШО –	Младински совет на Општина Шуто Оризари
АМС –	Агенција за млади и спорт
АВРСМ –	Агенција за вработување на Република Северна Македонија
МОФ -	Младински образовен фонд
ЗГРМ -	Здружение на граѓани РОМАВЕРЗИТАС

1. ПРЕДГОВОР

Курто Дудуш

Градоначалник на Општина Шуто Оризари

Системска, организирана и постојана поддршка на младите значи квалитетна иднина на нашата Општина.

На младите им е потребна поддршка, па оттука овој документ ги претставува поддршката и развојот на нашата младина. Младите Роми, Македонци, Албанци, Турци, Босанци и други се сегашноста и иднината на Шуто Оризари и дигатели на нашата Општина. Континуираното и систематско инвестирање во младината е повеќе од неопходно, вклучувањето на младите во општеството обезбедува и вклучување на младите во развојот на младинската политика.

Општината Шуто Оризари ќе создаде услови преку кои ќе овозможи квалитетен живот на населението, а младите активно ќе можат да се вклучат во исполнувањето на своите потреби.

Се обврзувам на целисходно и квалитетно спроведување на оваа Стратегија и на пораст и развој на младите од Општината Шуто Оризари.

Mладите како категорија во сите стратешки документи на национално ниво, на локално ниво и во рамките на низа правилници и насоки од здруженија на граѓани се дефинираат како носители на позитивните промени. Во суштина тие се или треба да бидат промотори на промените, од една страна, и ресурс и движечка сила за развојот на општеството во целина, од друга страна.

Во рамките на Националната стратегија за млади 2016 – 2025, младите се идентификуваат како лица кои го „...оформуваат социјалниот и економски развој, ги предизвикуваат социјалните норми и вредности и ги градат темелите за иднината на нашата земја. Република Северна Македонија ја уважува оваа важна улога на младите...“. Оттука, Општината Шуто Оризари целосно се согласува со оваа идентификација и поаѓајќи од неа, интеграцијата и развојот на младите ги крева на стратешко ниво.

Стратешкиот план кој се однесува на сите млади лица на возраст од 15 до 29 години на територијата на Општина Шуто Оризари, со структурирана рамка за решавање на нивните потреби во 7 клучни области:

1. *Образование*
2. *Култура*
3. *Спорт*
4. *Здравство*
5. *Младинско учество*
6. *Младинско информирање*
7. *Вработување и поддршка пред вработување*

Оваа Стратегија е изготвена со финансиска и експертска помош и поддршка од Здружението на граѓани РОМАВЕРЗИТАС.

Врз основа на потребите на студентите Роми во 2001 година беше основана Програмата за образование на Роми - Ромаверзитас како заедничка иницијатива на Фондацијата Отворено општество - Македонија и Програмата за поддршка на високото образование (HESP) при Институтот Отворено општество - Будимпешта. Во 2014 година Програмата за образование на Роми - Ромаверзитас премина во Здружение на граѓани „РОМАВЕРЗИТАС“ на иницијатива на алумни на Програмата за образование на Роми - Ромаверзитас.

ЗГРМ делува како фактор во создавањето на квалитетно образовани генерации и како клучна организација која креира и предводи критичка маса на средношколци, студенти и на алумни преку поддршка, личен и професионален развој, волонтеризам, активизам и лидерство.

Младинската стратегија на ОШО беше изготвена во рамките на проектот „Вклучени и активни млади“. Овој проект има општа цел, да даде придонес за подготвени и активни млади кои ќе бидат двигателни на младински промени, преку зајакнати и поврзани локални младински структури, кои соработуваат меѓусебе во процесите на изготвување и донесување младински политики. Оттука се издвојуваат и две конкретни цели:

1. Да се зголеми вклученоста на младите од Општина Шuto Оризари во идентификување на сопствените потреби и решенија за изготвување локална младинска стратегија во Општина Шuto Оризари за нивно активното учество во политичкиот, социјалниот, економскиот и вокултурниот живот во локалната заедница.
 2. Да се воспостават позитивни механизми на соработка помеѓу младинските засегнати страни и практики за вклучување во процесите на донесување одлуки на локално ниво, негување форми на младинско учество и застапување.
-

Стратегијата за млади на Општина Шuto Оризари, во рамките на гореспоменатиот проект, се базира на Националната стратегија за млади 2016 - 2025 и насоките од Акцион-иот план за млади Роми на Советот на Европа 2019-2020.

2. ВОВЕД И МЕТОДОЛОГИЈА

Mладинската стратегија на Општина Шуто Оризари е изработена со примена на концептот на локално планирање засновано врз принципите на партциипативност, транспарентност и еднаквост на сите засегнати поединци, групи, организации, установи и институции во локалната заедница. Следењето на наведениве принципи овозможува одржлив развој на Општината и подобрување на квалитетот на животот на младите.

Поради застареноста на дел од податоците достапни од Заводот за статистика (како што е пописот на населението од 2002 година), а за идентификување на реалната состојба во Општината, беше спроведено теренско и анкетно истражување со вкупно 300 испитаници кои се засегнати страни и беа спроведени 7 фокус-групи со млади од Шуто Оризари и Град Скопје. Во овие истражувања беа вклучени млади, здруженија на граѓани и релевантните институции.

Методологија на спроведено истражување

Методолошкиот пристап во процена на потребите е **квалитативен и квантитативен**, а процената опфаќа спроведување на:

- Истражување на постојните политики, практики и материјали во однос на младите;
- Мапирање на потребите и искуствата на младите кои излегуваат од процесот на формално образование и на професионалците кои се активни на полето на поддржување на млади – локална заедница, јавни установи.

Квантитативна анализа на нумерички податоци добиени од прашалници/длабински интервјуја за млади, при што се опфатени вкупно 300 млади.

Квалитативна анализа на податоците добиени со примена на анализата на документи и фокус-групи:

Фокус-групи - врз основа на анализата на документи, спроведени се фокусни групи за 7 тематски области, а вкупниот број на учесници во фокус-групите е 40 учесници

Целта на фокус-групите е преку заедничка дискусија и непосредна интеракција меѓу учесниците да се идентификуваат проблемите во 7 младински области и да се изнајдат препораки за видовите интервенции кои можат да се спроведат на ниво на Општина Шуто Оризари.

Методологија на изготвување локална Младинска стратегија:

Во периодот од октомври - декември 2019 година беа одржани 3 работилници со претставници од здруженија на граѓани, образовни и воспитно-образовни инититуции на локално ниво, млади и членови на Советот на Општина Шуто Оризари (работна група која беше формирана во подготвителната фаза од проектот). Целта беше идентификување на проблемите и потребите на младите во Општината, стратешка анализа на постојната ситуација и дефинирање на визијата и стратешките развојни цели во 7 идентификувани области: *Образование, Култура, Спорт, Здравство, Младинско учество, Младинско информирање, Вработување и поддршка пред вработување.*

Изработената Младинска стратегија вклучува анализа на состојбата во Општина Шуто Оризари, дефинирана визија и стратешки цели, како и краток - збирен акциски план за секоја идентификувана стратешка цел за целисходно интегрирање, **унапредување и развој на младите на возраст од 15 до 29 години во Општина Шуто Оризари.**

Работната група беше составена од претставници на локалните институции, други и заинтересирани страни, граѓански организации и индивидуи. На работилниците присуствуваа следниве личности кои дадоа свој придонес при изработката на овој стратешки документ:

#	Име и презиме	Институција/позиција
1	Сабина Љатиф	Ромаверзитас / асистент на проектот
2	Мухамед Ајваз	Ромаверзитас / координатор на проектот
3	Рамиза Сакип	ОШО / советник за образование
4	Ценгис Хусеини	Театар Рома / актер
5	Санела Емин	ООУ „Браќа Рамиз и Хамид“ / заменик/директор
6	Мелиса Мемиш	ИРИЗ / координатор
7	Ерхан Фејзов	ОШО / советник ЛЕР
8	Доан Сулејмановски	СОУ „Шаип Јусуп“ / директор
9	Фатима Османовска	ОШО / претседател на Совет
10	Алмир Дудуш	ОШО / директор за спорт
11	Рамадан Берат	ОБСЕ / советник
12	Горан Таневски	ОБСЕ / асистент
13	Мелиса Реџепова	Здравствен дом ОШО / медицинска сестра
14	Селика Аљиљи	МСОШО / заменик/претседател
15	Ален Умер	МСОШО / претседател
16	Шенас Имер	Клуб на млади на ЦК / координатор
17	Асип Селим	ИРИЗ / олеснувач
18	Сеара Сулејман-Османи	Ромаверзитас / финансиски офицер
19	Елсон Ильаз	Комерцијална банка / соработник
20	Сибел Бајрам	ООУ „26 Јули“ / наставник

3. ПРОФИЛ НА ОПШТИНАТА И МЛАДИ

Шуто Оризари¹ почнува да се развива кон крајот на 1963 и почетокот на 1964 година, со населување на првите жители, претежно Роми. Името потекнува од зборот „шуто“ што во превод значи неплодно - шуто. Со постепено обликување на населбата, Општината

Шуто Оризари почнува да добива изглед на урбанизирано приградско соседство. Со текот на време, населбата добива свои административни и културни институции. Во 1996 година, Шуто Оризари заедно со двете села околу него - Горно и Долно Оризари, формираат самостојна административна единица - Општина Шуто Оризари. Општина Шуто Оризари е првата општина во светот со мнозинско ромско население. Градоначалник на Општината е Курто Дудуш.

Во рамките на територијалната поделба од 1961 година и со новиот Закон за територијална организација од 2004 година, Скопје се состои од 10 општини, меѓу кои е и Општината Шуто Оризари. Оваа Општина се наоѓа во Скопската Котлина, во северниот дел а градот Скопје и претставува составен дел на градот. Таа е лоцирана во северниот дел на градот и се граничи со општините Бутел и Чучер Сандево. Според членот 8 од Законот за Град Скопје, граничната линија на Шуто Оризари започнува од раскрсницата на трите гранични линии на општините Бутел, Шуто Оризари и Чучер Сандево и ја следи граничната линија на Општина Бутел по локалниот пат до Визбегово, свртува на патот кон Визбегово, продолжува по надворешната гранична линија на Горно Оризари до раскрсницата на трите гранични линии на Бутел, Шуто Оризари и Чучер Сандево. Општината Шуто Оризари зафаќа површина од 7,48 km² и има густина на населеност од 2.943,75 жители/km².²

¹ www.sutoorizari.gov.mk

² www.mls.gov.mk

³Население

Генералната слика за населението во Општина Шуто Оризари, според Пописот на населението, домаќинствата и становите во РМ од 2002 година е прикажана во табелите подолу. Според податоците, 60,6 % од вкупното население во Општината е од ромска етничка припадност.

Табела 1: Попис 2002: Вкупно население на Република Македонија според припадноста кон етничка заедница, по општини, според административно-територијалната организација од 2004 година

Општина	Етничка припадност								
	Вкупно	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Власи	Срби	Бошњаци	Останати
Шуто Оризари	22 017	1 438 (6,53%)	6 675 (30,32%)	56 (0,25%)	13 342 (60,60%)	-	67 (0,30%)	177 (0,80%)	262 (1,19%)

Град/Општина	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Власи	Срби	Бошњаци	Останати
PCM	64,18	25,17	3,85	2,66	0,48	1,78	0,84	1,04
Скопје	66,75	20,04	1,7	4,63	0,5	2,82	1,5	1,61
Шуто Оризари	6,53%	30,32%	0,25%	60,6%	0,0%	0,3%	0,8%	1,2%

⁴Од вкупното население на Општина Шуто Оризари, 3,898 се евидентирани млади на возраст од 15 до 29 години или 17,7 %. Во табелата 2 подолу е представена дистрибуцијата на население според возрасни групи во ОШО, согласно со пописот во 2002 година

Годишна возраст	15-19	20-24	25-29
Шуто Оризари	2 042	2 058	1 856

³ www.sutoroizari.gov.mk

⁴ www.sutoorizari.gov.mk

Образовен систем во ОШО

Во Општината Шуто Оризари постојат една градинка, две основни училишта и едно средно училиште. Степенот на образование на жителите во Општина Шуто Оризари во најголем процент е основно образование, и тоа дури 52,27 % од населението на возраст од 15 и повеќе години, согласно со податоците од Државниот завод за статистика. Дистрибуцијата на населението според школската подготовка е прикажано табеларно подолу.

Табела 3: Вкупно население на возраст од 15 - 29 години, според школска подготовка

Шуто Оризари	Вкупно	Без образование	Некоплетирано образование	Основно	Средно	Виша	Висока	Магистарски	Докторат
Број	15 481	1 869	2 635	8 092	2 611	59	98	2	1
Процент		12,07	17,02	52,27	16,87	0,38	0,63	0,01	0,01

Млади во Општина Шуто Оризари

Согласно со последниот попис, во Општина Шуто Оризари од 22,017 граѓани, 15,481 се млади од 15 до 29 години или 70,31 %.

15,481 во ОШО од образовна до социоекономската состојба се на маргините на прогресивните младински заедници во другите скопски општини.

Со оглед на тоа што официјалните податоци кои се на располагање се оскудни, земајќи предвид дека податоците се од спроведениот последен попис во државата во 2002 година, проектниот тим спроведе теренско и анкетно истражување за да ги утврди вистинската состојба во која се наоѓаат младите, нивните капацитети, цели и можности на територијата на Општина Шуто Оризари. Користен е репрезентативен примерок од 293 млади лица на возраст од 15 до 29 години, жители на Општина Шуто Оризари.

Од 293 испитаници 172 беа машки и 121 женски, сите од ромска етничка припадност. Образовната структура на репрезентативниот примерок е хетерогена и дава квалитативен индикатор за утврдување на реалната состојба на младите во оваа Општина.

Од аспект на економската моќност или состојба на испитаните млади луѓе, наодите се следни:

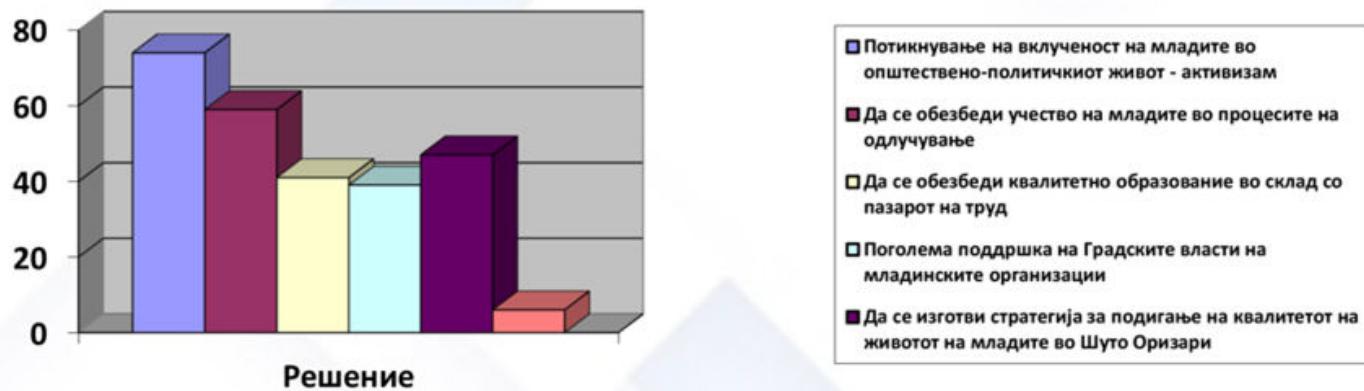
- 130 млади се во работен однос во различни сектори или 44,36 % од вкупниот број испитаници;
- 28 невработени или 9,55 % од вкупниот број испитаници;
- 70 млади или 23,89 % не одговориле на ниту еден од понудените одговори.

До тута, анализата преку репрезентативниот примерок, покажува дека младите на територијата на Шуто Оризари се образовани и со добра економска состојба. Понатаму, истражувањето дава одлични наоди за бихевиористичко однесување на младите во одре-

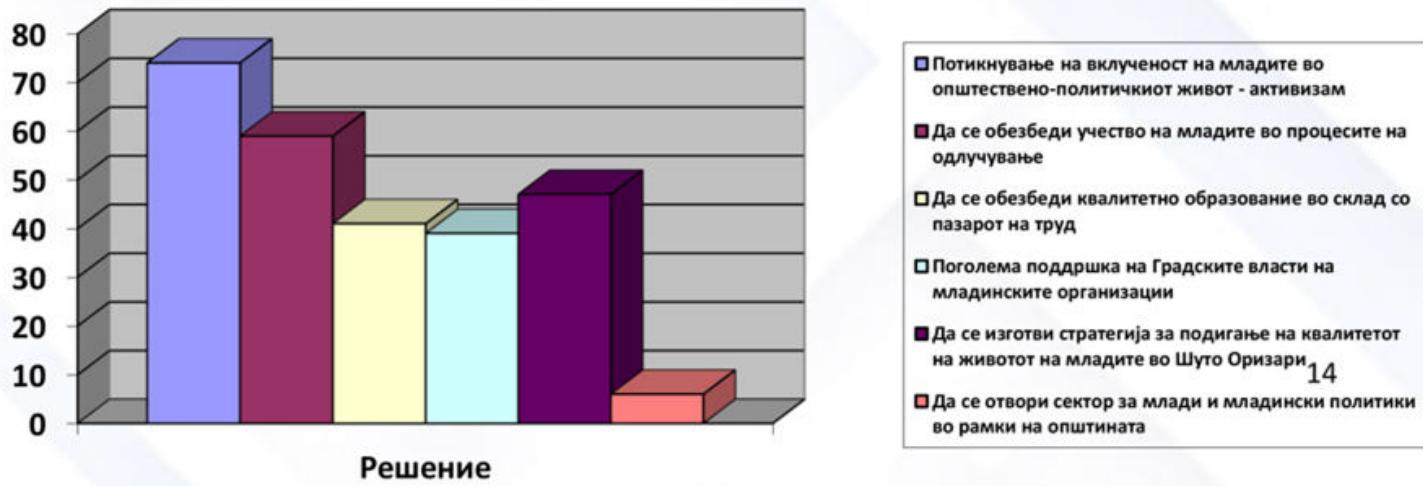
дени области, од една страна, додека пак, од друга страна, во одредени области се идентификуваа и контрадикторности што само укажува на фактот дека младите Роми немаат јасна визија и цели.

Големиот број високообразовани млади и млади кои го продолжиле своето образование на постдипломски студии веруваат дека образоването не е применливо во практика и не може да најдат соодветна работа. Од друга страна, покрај нивното учење, студирање и работење во земјава, веруваат дека животот е полесен надвор од земјава, при што за 1-2 години планираат да заминат од неа. Оттука произлегува дека истите овие млади, околу 65 % од испитаниците, истовремено веруваат дека за младите во Република Северна Македонија е лесно да започнат свој бизнис.

Повторно оваа контрадикторност укажува на неорганизираност на младите и неинформираност од Општина Шуто Оризари. Од една страна, ова истражување дава одлични податоци за тоа дека младите од Општина Шуто Оризари веруваат во политиките спроведени од неа, младите кои учат и студираат сакаат да останат и понатаму да живеат во Општина Шуто Оризари, сакаат и се мотивирани да се вклучат во активности на младинскиот центар, Советот на Општината, се чувствуваат сигурни, почитувани и вреднувани во својата општина.

Од друга страна, испитувањето покажа дека во Општината нема доволно културни настани, спортски објекти и места за спорт, протокот на информации е на ниско ниво, но сепак вклученоста во општествените текови на различните области е на задоволително ниво. Веруваат дека за дел од проблемите со кои се соочуваат се потребни низа активности кои би ги решиле нивните проблеми. Од понудените опции како одговор, репрезентативниот примерок се изјасни на следниов начин:

4. ВИЗИЈА до 2025

**Младите од Општина Шуто Оризари се активни фактори
на прогресивен локален развој**

Младите во Општина Шуто Оризари имаат еднакви можности како сите други млади, тие се информирани, еманципирани и значително вклучени во процесите на донесување одлуки на локално ниво.

5. ВРЕДНОСТИ

Имајќи ја предвид комплексноста на проблематиката на младите во Општина Шуто Оризари, како и генерално живеењето во денешното динамично општество, во оваа Младинска стратегија се идентификувани следниве вредности како клучни во рамките на овој документ:

УЧЕСТВО – Учеството како процес кај младите Роми во Општина Шуто Оризари е процес којшто до сега не бил остварен или немало можности за негово спроведување. Оттука УЧЕСТВОТО како активност е идентификувано како вредност при што младите од Општина Шуто Оризари ќе бидат активни фактори и носители на промени во свој интерес со партиципативно учество.

ЈАКНЕЊЕ НА КАПАЦИТЕТИ – Од направеното истражување, од моменталната состојба со младите во Општина Шуто Оризари, обуката, јакнењето на капацитети и индивидуалниот развој се клучна и основна потреба. Ќе им се обезбедат образовни, вонобразовни и животни можности и искуства кои ќе придонесат за целосно остварување на нивниот потенцијал.

МУЛТИКУЛТУРАЛИЗАМ – Мултикултурализмот е клучна одлика на нашево општество, но и на Општина Шуто Оризари согласно со составот на населението и демографијата. Оттука и во овој документ ќе биде препознаен како додадена вредност на развојот во сите сфери на дејствување на младите од оваа општина.

6. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ И ЦЕЛИ

Младинско информирање

Младинското информирање како област најразлично се дефинира, од систем на комуникација помеѓу младите до комуникациска стратегија со низа идicatorи за одредување на квалитетот и квантитетот на информацијата. Во сите дефиниции, кога станува збор за младите, каде што поголемиот процент се Роми, системот не функционира или стратегијата не се реализира. Голем број надворешни и внатрешни

фактори влијаат за ваквата состојба: недовolen број извори за информирање на младите од Шуто Оризари, недовolen фонд на информации од постојните оскудни извори за информирање, медиумска неписменост во насока на соодветно користење на медиумите од младите итн. Последователно на ова, на младинското информирање младите гледаат како на процес низ низа на мерки во областа на следнава стратешка долгорочна цел:

Стратешка цел/стратешка насока: Подигната ажурност и пристап до информации преку воспоставен комуникациски систем на локално ниво.

Мерки:

1. Креирање онлајн-платформа за дистрибуција на информации;
2. Организирање информативни средби со младите;
3. Отворање информативни штандови со инфоточки за информирање на младите;
4. Подготовки и дистрибуција на тримесечник за функционирањето на Советот на млади;
5. Изработка на комунална стратегија за проток на информации (внатрешна и надворешна);
 - 5.1. Акционен план за проток на информации во заедницата;
 - 5.2. Отворање Младински информативен центар (МИЦ);

Воспоставена координативна мрежа со електронски напишани и телевизиски мрежи за проток на младински информации.

Младинско учество

Една од основните и најважни компоненти на едно демократско општество е учеството. Учеството има најразлични форми и начини: како учество во активност, учество во здружена група, учество во процеси, дебати, волонтеризам, активизам, филантропски активности, доброворни и хумани активности итн. Активноста на личноста се детерминира со учеството - активно или пасивно.

Младинското учество во рамките на теоријата може да се најде низ различни дефиниции. За да се оствари ова, младите треба да имаат желба, мотивација и можности дадени за делување и учествување во најразлични процеси.

Согласно со анализите, кај младите Роми на територијата на Шуто Оризари, учеството најчесто се сведува на пасивно членување во политички ограноци и вклучување во формални и неформални проектни групи. Концептот на активизам, волонтеризам итн не е доволно познат на оваа целна група, како поради неинформираност, така и поради апатичност и недоверба на младите во нови промени на локално ниво.

Тргнувајќи од фактот дека учеството е фундаментално право, во рамките на оваа Стратегија:

Младинското учество како област се издвојува со следнава долгорочна цел: Квалитетивно и квантитативно унапредување на младинското учество преку различни форми на младите во Општина Шуто Оризари.

Мерки:

1. Организирани промотивни работилници за концептот на волонтеризам во Општина Шуто Оризари;
2. Уредување тела и комисии на Младинскиот совет на Општина Шуто Оризари;
- 2.1. Воспоставување младински комори на различни области на делување во рамките на Младинскиот совет;
3. Креирање иницијативен одбор за одбележување на значајни денови за народите кои живеат на територијата на Шуто Оризари;
4. Креирање ицијативен одбор за активно учество во работата на Советот на Општина Шуто Оризари - „зелено столче“;
5. Воспоставување соработка со невладини организации, локалната самоуправа и со други ентитети за вклучување на млади како волонтери и практиканти.

Образование

Образованието покрај клучната важност за порастот и развојот на децата и младите луѓе, што, пак, е фундаментално човеково право, го разбива и затворениот круг на сиромаштија и е клучен елемент за економскиот и за социјалниот развој. Во рамките на дефинирањето на образованието за младите од Шуто Оризари, тоа преставува мултидимензионална област што ќе опфаќа развивање на младите Роми низ призмата на редовно образование, неформално образование, квалификации и доквалификации. Во однос на детектираните потреби на младите во рамките на истражувањето и во текот на работните средби со работната група во рамките на проектот со кои се анализира состојбата, младите повикуват за дополнително вложување за да се подобрят зголемувањето на опфатеноста на младите девојки, опфатот и квалитетот на наставните содржини, развивањето на програми и методологии за поврзување на образованието со потребите на пазарот на трудот итн.

Стратешка цел: Унапредено квалитативно и квантитативно образование со вклучување практична настава и програми релеватни на пазарот на трудот.

Мерки:

1. Спроведување анализа за потребите на пазарот;
2. Организирање инфосесии за младите за можностите на пазарот на трудот;
3. Анимирање и мотивирање на младите за учество на млади девојки во постојните активни мерки и за учество во квалификација и доквалификација;
4. Креирање информативна мрежа – информативни точки во средното училиште и во Општина Шуто Оризари;
5. Поддршка на млади девојки до завршување на средното образованието;
6. Учество на Младинскиот совет во работата на Советот на Општина Шуто Оризари во планирањето и носењето образовни политики.

Вработување и поддршка при вработување

Вработувањето е една од клучните фази на младиот човек во процесот на неговото созревање, осамостојување и творење. Треба да претставува транзиционен мост на младиот човек од активен млад во активен фактор во општеството за креирање значителни промени како за себе, така и за околната.

Кога зборуваме за младите, а особено за младите Роми во Општина Шуто Оризари, вработувањето е најсензитивно во поглед на нивно транзитирање или осамостојување. Резултатите од спроведеното истражување укажуваат на тоа дека младите не веруваат во фер и отворен пазар на труд и дека нивното образование нема никаква импликација подоцна за нивно вработување. Финално, младите веруваат дека нивната иднина е надвор од оваа земја.

Долгорочна цел во рамките на оваа област е воспоставен холистички систем за помош и поддршка на младите во процесот на пристапување кон пазарот на трудот.

Мерки:

1. Креирање програми за квалификација и доквалификација на млади согласно со потребите на пазарот на трудот;
2. Креирање програми за практиканство во средни и во големи претпријатија со посредство на Општина Шуто Оризари;
3. Воспоставен информативен систем за млади за добивање информации од областа на вработувањето, практиканството, квалификацијата и доквалификацијата;
4. Воспоставување интерсекторска мрежа составена од бизнис-секторот, локалната самоуправа и организацијата на работодавачи за искористување афирмативни програми за вработување млади;
5. Обука и оструччување млади за претприемништво и за бизнис-план.

Од мноштвото дефиниции за спортот, во рамките на оваа стратешка област се издвојува следнава: „Спорт претставува секоја форма на физичка активност преку повремени и/или организирани учества и цели кон изразување и подобрување на физичката подготвеност и менталната благосостојба.“ (*Национална стратегија за млади 2016-2025*). Спортот како активности со себе, покрај бројните медицински и биолошки позитивни импликации на телото на личноста, влијае и врз воспоставувањето социјални врски помеѓу лицата. Оттука се заклучува дека спортот придонесува за личен и социјален развој кај младите луѓе.

На територијата на Општина Шуто Оризари спортот е во прогресивен раст, но недоволно, ако се спореди со спортот како гранка и учество на младите луѓе во другите општини на територијата на Град Скопје. Клучната пречка на младите од Шуто Оризари во оваа област е недостатокот на спортска инфраструктура. Притоа младите од оваа Општина во рамките на овој документ ја издвојуваат следнава долгочочна цел:

Унапредена спортска култура кај младите преку нова и пристапна спортска инфраструктура на територијата на Општина Шуто Оризари

Мерки:

1. Иницирање постапка за изградба на спортска инфраструктура за трчање, велосипедизам, рекреативно спортување, тенис и пинг-понг;
2. Поддршка и помош при формирањето спортски клубови инициирани од млади на територијата на Шуто Оризари;
3. Мапирање нови територии и локации за трансформирање во спортски катчиња;
4. Промоција на спортски програми и настани за вклучување на младите од Општина Шуто Оризари.

Култура

Културата е значаен стратешки приоритет затоа што културата, односно културното изразување може да придонесе во изградувањето на младите луѓе во активни фактори и учесници во јавниот живот. Резултатите од истражувањето, но и од средбите со работната група, покажаа дека во Општина Шуто Оризари културните настани се реткост, а тоа води кон апатија и незаинтересираност

на младите кон каква и да било културна пројава. Ваквата состојба се отсликува во најразличните културни форми и активности, како: музика, театар, филм, книжевност, сликарство итн. Од друга страна, и немањето културен дом или место за културни дејности на територијата на Општината, придонесува дополнително за ваквата состојба.

Клучни предизвици дефинирани во оваа област се: недостатокот на редовни културни настани за млади (концерти, мултимедијални настани) на територијата на Општина Шуто Оризари, немањето културен дом на територијата на Општината, незаинтересираност кај младите да посетуваат културни настани и културни институции.

Овие клучни предизвици понатаму предизвикуваат зголемување на јазот во разбирањето и знаењето за развојот на култура помеѓу младите, намалување на креативниот потенцијал кај младите луѓе, намалување на бројот на млади кои читаат книги. Во рамките на Стратегијата се одвојува една стратешка цел за оваа област со неколку клучни мерки за надминување на оваа состојба.

Стратешка цел: Афирмација и негување на културните вредности на младите од Општина Шуто Оризари преку развиен систем на културни практики.

Мерки:

1. Организирана и спроведена иницијатива за формирање културен дом на територијата на Општина Шуто Оризари;
2. Учество во креирањето на културната програма на Советот на Општина Шуто Оризари;
3. Активно учество во рамките на организацијата на Општина Шуто Оризари во одбележување денови на културата;
4. Иницирање, организирање и отворање информативно-културен центар за промоција на културни вредности на младите од Општина Шуто Оризари;
5. Отворање информативни културни точки за време на летниот период на територијата на Шуто Оризари за промоција на културните вредности на младите од оваа Општина.

Здравство

„Здравјето е состојба на целосна физичка, психичка и социјална благосостојба, а не само отсуство на болест или на телесни недостатоци.“ (Асоцијација за специјализанти и млади лекари)

Од оваа дефиниција понатаму се извлекуваат сите празнини и недостатоци во поглед на здравјето на младите луѓе во Општина Шут Оризари. Проблемите и потребите на младите во рамките на оваа област се поврзани меѓу себе во една

логична линија на интервентност која отсликува младина со големи предизвици и тешкотии до пристапот на соодветна здравствена заштита во Општина Шут Оризари. Низата започнува со незаинтересираноста на младите во поглед на грижата и чувањето на своето здравје. Притоа, неажурноста кон себе само доведува до ниска здравствена култура, дискриминација во здравствениот сектор и недостатокот на Роми здравствени работници и доктори со што само се зголеми апатијата кон здравјето и здравството во целост или води кон колективно игнорирање и несовесност. Подобрувањето на оваа состојба е проследено со 3 долгорочни стратешки цели:

-
- 1. Подигната свест за важноста и значењето на здравјето кај младите од Општина Шут Оризари;**
 - 2. Функционален Информативен здравствен центар – ИЗЦ на млади во Општина Шут Оризари;**
 - 3. Превентивно заштитени млади девојки од здравствени ризици во Општина Шут Оризари.**
-

Мерки за стратешката цел 1:

- 1.1. Востоставување соработка со здруженија на граѓани за спроведување програми за ментално здравје и унапредување на здравјето низ различни навики;
- 1.2. Организирање редовни бесплатни медицински прегледи (систематски прегледи) за младите од Општина Шут Оризари;
- 1.3. Врснички едукации.

Мерки за стратешката цел 2:

- 2.1. Отворање информативен здравствен цетар за младите од Општина Шут Оризари во соработка со Здравствениот дом на Град Скопје и со посредство на Општина Шут Оризари;

- 2.2. Организирање информативни трибини од областа на здравствени ризици и пороци;
- 2.3. Организирање работилници за различни теми од различни области во интерес на унапредување на здравствената култура на младите од Општина Шуто Оризари;
- 2.4. Соработка со стручни здравствени установи за сензибилизација на здравствените работници и докторите со младите и со младите Роми.

Мерки за стратешката цел 3:

- 3.1. Организирани работилници за намалено ризично однесување поврзано со зависности и болести кај младите;
- 3.2. Соработка со социјалните служби во средното училиште „Шаип Јусуф“ за препознавање на насилиното однесување и на жртвите на насилиство (родово-базирано и друг вид насилиство);
- 3.3. Спроведување работилници и трибини за превенција од болести и болести на зависности кај младите девојки.

7. АКТЕРИ ВО СПРОВЕДУВАЊЕ НА СТРАТЕГИЈАТА

Стратегијата за млади на Општина Шуто Оризари е комплексен и догоочен документ со траење од 5 години преку кој се бара вклученост на релевантните засегнати страни во насока на исполнување на стратешките цели во рамките на таргетираните области.

Оттука, од направената анализа на засегнатите страни, овој документ ги има идентификувано следниве актери:

Млади

Младите момчиња и девојчиња на возраст од 15 до 28 години се главните корисници на оваа Стратегија. Покрај бенефитите од спроведените мерки, младите ќе преземат и одговорност за исполнувањето на преземените одговорности и за активното вклучување во спроведување на мерките од Стратегијата.

Локална самоуправа

Локалната самоуправа е клучна во процесот на спроведување на овој стратешки документ. Неговата заснованост и неговата целисходност зависат од одобрувањата и можностите кои ќе ги даде Советот на Општината и Градоначалникот. Според тоа оваа Стратегија се носи и се изгласува од Советот на Општината каде што се потврдуваат нејзиниот кредитабилитет и целисходноста. Локалната самоуправа треба да биде партнери на спроведувањето на Стратегијата и треба да отвори нови можности и услови како за исполнување на целите така и за дополнителните вредности во нивното остварувањето.

Младински совет на Општина Шуто Оризари

Советот на Општина Шуто Оризари на 27 февруари 2018 година на својата 5. седница донесе одлука за отпочнување постапка за формирање на Младинскиот совет на Општина Шуто Оризари.

Во август 2019 година, со предходно назначено засебно лице за формирање, координатор, го оформи Советот на млади на Општина Шуто Оризари. Советот е сочинет од 5 членови или 1/3 од вкупниот број советници на Општината, со мандат од 2 години. Од редот на членовите беа избрани претседател и потпретседател со ист мандат. Младинскиот совет е телото кое е задолжено за спроведување на овој стратешки документ.

Граѓански сектор

Граѓанскиот сектор е клучен актер кој ќе треба да придонесе со својата стручна помош и со мрежата на соработници во реализацијата на стратешките мерки. Граѓанскиот сектор ќе учествува и во директните активности на Младинскиот совет во интерес на овој стратешки документ.

Бизнес-сектор

Бизнес-секторот треба да учествува и да придонесе во реализацијата на мерките од стратешките области: Образование и вработување и поддршка пред вработување. Поддршката на овој сектор е клучна во достигнување на целите, од една страна, и во развивање на коорпоративната одговорност и филантропијата, од друга страна.

Образовни институции

Во рамките на таргетот на оваа Стратегија, од образовни институции се јавуваат средните училишта и факултетите. Директна засегнатост има Средното училиште на Град Скопје „Шаип Јусуф“, со оглед на тоа што се наоѓа на територијата на Шуто Оризари и има 300 ученици на возраст од 15 до 18 години. Индиректно влијание имаат сите други средни училишта и факултети во процесот на соработка и партнерство во достигнување на долгогодишните цели.

Медиуми

Медиумите се клучни во спроведувањето на информацијата и во преставувањето на младите, на нивните потреби и можности. Медиумите во секоја од утврдените области имаат директна врска и се предвидени како поддржувачи и помагатели во процесот на спроведување на оваа Стратегија.

Родители/старатели

Родителите се првата рефлексија на младите луѓе во процесот на нивното воспитување, нивниот пораст и развој. Затоа тие се клучен фактор со нивното вклучување во предвидените мерки, исклучително во процесот на информирање на нивните деца, во насочувањето и воспитувањето.

8. План за следење и за оценување на Стратегијата

Мониторингот, односно следењето на спроведувањето и успешноста на Стратегијата ќе биде спроведено врз основа на посебно изготвен план за следење со засебни индикатори (квалитативни и квантитативни), на следниве нивоа:

- Следење и оценување на спроведувањето на предвидените мерки и излезните резултати од нив;
- Оценување на ефектот и остварувањето на резултатите од спроведените мерки по стратешки области;
- Целокупното остварување на Стратегијата, односно долгочочни цели.

Планот за следење ќе биде подготвен како засебен документ за кој покрај индикаторите кои ќе бидат поставени за секоја планирана мерка, ќе бидат утврдени и мерни инструменти, алатки за прибирање на податоците, методи за мерење на ефикасноста и одговорно лице за спроведувањето. Заради соодветна оцена на прогресивен развој, односно оцена на постигнување од планирано кон реализирано, ќе се постават соодветни методи. Одговорноста за спроведувањето на овој план ќе ја има Младинскиот совет на Општина Шуто Оризари, каде што при процес на следење и собирање на податоци ќе соработува со сите вклучени актери и засегнати страни.

Од овој процес ќе се подготвува 6-месечен извештај во кој ќе бидат представени прогресот и состојбата на спроведување на стратешкиот документ со соодветниот ефект до периодот на известување.

Планот за следење ќе биде изработен за 5 години, како што е и временскиот период на оваа Стратегија. Секоја година со годишниот план за работа, ќе се подготвува и засебен план за следење и оценување. При крајот на секоја година, со годишниот наративен извештај од Стратешкиот план, ќе се подготвува и годишен извештај за успешноста и реализацијата на Стратешкиот план, врз основа на Планот за следење и оценување на Стратегијата.

9. Финансиски план

Предвидено е Стратегијата за млади да се финансира, односно нејзината реализација да биде финансиски поддржана од Општина Штот Оризари, институции на локално и национално ниво, Агенцијата за млади и спорт на РС Македонија, Национални и интернационални фондации и фондови, бизнис-заедницата и индивидуални донатори.

Овој комплексен документ кој е концептиран за период од 5 години во себе содржи 7 таргетирани области со вкупно 44 мерки кои бараат раслојување на реализација на годишно ниво. Оттука произлегува и генералната проекција за спроведувањето на овој стратешки документ - 9.970.000,00 МКД за период од 5 години (2020 - 2025).

#	Област	Мерка	Паушален износ по години (МКД)					Вкупно МКД
			1	2	3	4	5	
1	Образование	Спроведена анализа за потребите на пазарот на трудот	60.000	0	60.000	0	0	120.000
		Организирање инфосесии за Младите за можностите на пазарот на трудот	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	150.000
		Анимирање и мотивирање на Младите за учество на млади девојки во постојните активни мерки и за учество во квалификација и Доквалификација	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	50.000
		Креирање информативна мрежа – информативни точки во средното училиште и во Општина Штот Оризари	0	0	0	0	0	0
		Поддршка на млади девојки до завршување на средното образованието	0	0	0	0	0	0

Уредување тела и комисии на Младинскиот совет на Општина Шуто Оризари	0	0	0	0	0	0
Востоставување младински комори на различни области на делување во рамките на Младинскиот совет	0	0	0	0	0	0
Креирање иницијативен одбор за одбележување на значајните денови за народите кои живеат на територијата на Шуто Оризари	0	0	0	0	0	0
Креирање иницијативен одбор за активно земање учество во работата на Советот на Општина Шуто Оризари – „зелено столче“	0	0	0	0	0	0
Востоставување соработка со невладини организации, локалната самоуправа и други ентитети за вклучување на младите како волонтери и практиканти	0	0	0	0	0	0
4. Младинско информирање	150.000	20.000	20.000	20.000	20.000	230.000
Дистрибуција на информации средби со младите	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	150.000
Отворање информативни штандови со инфоточки за информирање на младите	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	150.000
Подготовки и дистрибуција на тримесечник за	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000	1.000.000

Функционирањето на Советот на млади						
Изработка на комунална стратегија за проток на информации (внатрешна и надворешна	250.000	0	0	0	0	250.000
Акционен план за проток на информации во заедницата	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	250.000
Отворање на Младинскиот информативен центар (МИЦ)	350.000	0	0	0	0	350.000
Востоставена координативна мрежа со електронски напишани и телевизиски мрежи за проток на младински информации	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	100.000
5. Здравство						
Мерки од стратешката цел 1						
Востоставување соработка со здруженија на граѓани за спроведување програми за ментално здравје и за унапредување на здравјето низ различни навики	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	100.000
Организирање редовни бесплатни медицински прегледи (систематски прегледи) за младите од Општина Шуто Оризари	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	150.000
Врснички едукации	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	150.000
Мерки од стратешката цел 2						
Отварање информативен здравствен центар за младите од Општина Шуто Оризари во соработка со Здравствниот дом	0	650.000	0	0	0	650.000

на Град Скопје и со посредство на Општина Шут Оризари					
Организирање информативни трибини од областа на здравствени ризици и пороци	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Организирање работилници за различни теми од различни области во интерес на унапредувањето на здравствената култура на младите од Општина Шут	30.000	30.000	30.000	30.000	150.000
Оризари					
Соработка со стручни здравствени установи за сензibilizација на здравствени работници и доктори со млади и млади Роми	50.000	50.000	50.000	50.000	250.000
Мерки од стратешката цел 3					
Организирани работилници за намалено ризично однесување поврзано со зависности и болести кај младите	30.000	30.000	30.000	30.000	150.000
Соработка со социјалните служби во средното училиште „Шаип Јусоф“ за препознавање насилно однесување и жртви на насилство (родово базирано и друг вид насилиство)	0	0	0	0	0
Спроведување работилници и трибини за превенција од болести и болести на зависности кај младите девојки	30.000	30.000	30.000	30.000	150.000

6.	Спорт	Инцирирање постапка за изградба на спортска инфраструктура за трчање, велосипедизам, рекреативно спортување, тенис и пинг-понг	0	0	0	0
		Поддршка и помош при формирањето спортски клубови инициерирали од младите на територијата на Шутот Оризари	20.000	20.000	20.000	20.000
		Мапирање нови територии и локации за трансформирање во спортски качиниа	0	0	0	0
		Промоција на спортски програми и настани за вклучување на младите од Општина Шутот Оризари	0	0	0	0
7.	Вработување и помош при вработување	Креирање програми за квалификација и доквалификација на младите согласно со потребите на пазарот на трудот	60.000	60.000	60.000	60.000
		Креирање програми за практиканство во средни и големи претпријатија со посредство на Општина Шутот Оризари	0	100.000	0	100.000
		Востоставен информативен систем за млади за добивање информации од областа на вработувањето, практиканството, квалификацијата и доквалификацијата	150.000	0	150.000	150.000

Востоставување интерсекторска

мрежа составена од бизнис-
секторот, локалната самоуправа
и организацијата на

работодавачи за искористување
афирмативни програми за
вработување на младите

Обука и оствручување на
младите за претприемништво и
бизнис-план

0

100.000

100.000

0

0

0

0

0

0

Вкупно 1.980.000 4.670.000 1.250.000 910.000 2.040.000 9.970.000

Финансиска проекција по области:

Област	Буџет МКД
1 Образование	320.000
2 Култура	3.280.000
3 Младинско учество	150.000
4 Младинско информирање	2.480.000
5 Здравство	1.900.000
6 Спорт	100.000
7 Вработување и поддршка при вработување	1.740.000

Финансиска проекција по години

Област	Години - буџет МКД				
	1	2	3	4	5
1 Образование	100.000	40.000	100.000	40.000	40.000
2 Култура	50.000	2.430.000	50.000	50.000	50.000
3 Младинско учество	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
4 Младинско информирање	1.040.000	350.000	350.000	350.000	350.000
5 Здравство	240.000	890.000	240.000	240.000	240.000
6 Спорт	230.000	130.000	230.000	130.000	170.000
7 Вработување и поддршка при вработувањето	460.000	260.000	460.000	160.000	350.000
Вкупно	2.150.000	4.130.000	1.460.000	1.000.000	1.230.000

Користена литература

- Национална стратегија за млади 2016-2025
- Акционен план за млади Роми на Совет на Европа 2016-2022
- Младински потреби и младинско организирање во Република Македонија, Коалиција на младински организации СЕГА, 2018
- Предизвици и совети за вработување, домување, правна и здравствена помош на маргинализираните групи, РОМАЛИТИКО, 2019
- www.mof.org.mk
- www.ams.gov.mk
- www.sutoorizari.gov.mk
- [Асоцијација на специјализанти и млади лекари - АСМЛ](#)

Публикацијата е финансирана од Европската Унија, содржината во целост е одговорност на Здружението на граѓани „Ромаверзитас“ и не секогаш ги одразува погледите и ставовите на Европската Унија.